

Stav a perspektivy rostlinné výroby v Polsku

Prof. Jadwiga Podlaska

Prof. Ryszard Kolpak

Katedra Szczegółowej Uprawy Roślin, SGGW Varšava

Výměra zemědělské půdy Polska činí 18,7 mil. ha. Orná půda zaujímá 76,5% (14,3 mil. ha), z toho je 7,7% (1,1 mil. ha) neobdělávané půdy a úhorů. Kolem 80% zemědělské půdy obhospodařují soukromníci.

Z asi 2 milionů soukromých farem jen asi 20% získává svůj příjem výlučně ze zemědělství. U ostatních hospodářů se jedná o druhé zaměstnání. Střední výměra hospodářství činí 6,7 ha a vykazuje tendenci růstu (obrázek 1). Předpokládá se, že počet hospodářství se bude snižovat velmi pomalu (o 1% ročně) z důvodu obtíží při obstarávání si náhradní práce.

Státních hospodářství je 1.563 a mají průměrně kolem 2.000 ha. Tato hospodářství se zaměřují především na výrobu obilí a na chov zvířat. Většina z nich nabízí služby podle poptávky rolníků v opravárenství, skladování obilí a ve zpracování zemědělských produktů.

Počet zemědělských družstev činí 1.720 a jejich střední výměra je 400 ha. Vykonávají i nezemědělskou činnost.

Předpokládané změny ve struktuře individuálních hospodářství uvádí tab. 1. Vzroste počet nejmenších i největších hospodářství. V Polsku má největší výměru **obilí** (okolo 8,5 mil. ha) - tab. 2. Mají poměrně stabilizovanou výměru. Nejvíce se pěstuje pšenice (2,4 mil. ha), následuje žito (2,3 mil. ha), obilní směsky (1,3 mil. ha), ječmen (1,1 mil. ha), tritikale a oves po 0,6 mil. ha. Očekáváme, že náhrada žita jinými druhy má spíše ohraničené možnosti, neboť tato obilovina je málo citlivá na různorodé počasí a lépe se hodí do lehkých půd, které

zaujímají v Polsku asi 60%.

Tab. 1: Struktura individuálních hospodářství v Polsku - rok 1994 a 2000.

Výměra hospodářství	% hospodářství		Podíl ze zem. půdy (%)	
	1994	2000	1994*)	2000*)
< 2 ha	22	25	4	4
2 - 5 ha	33	25	16	10
5 - 10 ha	27	26	29	30
10 - 20 ha	15	15	31	27
> 20 ha	3	9	20	29
<i>Celkem</i>	<i>2,03 mil.</i>	<i>1,9 mil.</i>	<i>13,62 mil.</i>	<i>14,1 mil.</i>

*) včetně vlastnictví občanského (státní a obecné hospodářství)

Tab. 2: Bilance obilovin do roku 2000.

Bilance	1993	1994	1995	2000
Výměra (tis. ha)	8467	8446	8534	8600
Výnosy (t/ha)	2,75	2,57	3,03	3,28
Produkce (tis. tun)	23368	11737	25890	28200
Import (tis. tun)	804	1597	610	862
Export (tis. tun)	38	17	800	1562
Spotřeba (tis. tun)	23257	23819	24605	27500
z toho ke krmení (tis. tun)	13800	14560	15200	17050

Výroba obilí v roce 1995 se vyrovnala produkci z roku 1987. Předpokládá se její další vzrůst, vzroste i spotřeba potravinářská a krmná. V sezóně 1995/96 poprvé za pět let převládla nabídka obilí nad poptávkou, což dává možnost snížit import. Na obrázku 2 jsou vidět změny ve výnosech druhů obilovin. Vyšší výnosy obilí dosahují individuální hospodářství než státní.

Brambory mají třetí největší výměru po

pšenici a žitě (tab. 3). Výnosy jsou nízké, neboť 24% výroby pochází z hospodářství menších než 1 ha a dalších 25% z hospodářství 1-5 hektarových. Z individuálních hospodářství se získává 98% celkové výroby brambor. Pokud je výroba 100%, pak:

I. Využití v hospodářství	84,6%	II. Prodej.....	15,4%
- krmné účely	47,1%	a) zpracování	5,7%
- sadba	15,6%	- škrob	2,7%
- ztráty	13,0%	- alkohol	2,7%
- domácí konzum	8,9%	- frity a chipsy	0,5%
		- export.....	0,2%
		b) konzumní brambory	9,7%
		- v Polsku	9,5%
		- export.....	0,2%

Užití brambor ke krmení je proměnlivé, činí až 60% v závislosti na nabídce.

Tab. 3: *Bilance brambor do roku 2000.*

Bilance	1993	1994	1995	2000
Výměra (tis. ha)	1761	1697	1524	1550
Výnosy (t/ha)	20,6	13,6	16,5	19,0
Produkce (tis. tun)	36271	23058	25097	29450
Import (tis. tun)	63	15	23,4	60
Export (tis. tun)	297	120	350	760
Spotřeba (tis. tun)	36037	22953	27000	28750

(570 tis. ha). Pak následoval úpadek v důsledku likvidace státních statků. Obecně se očekává růst výměry, produkce semen a exportu (tab. 4). V roce 1994 výrazně vzrostla ziskovost řepky (byly vysoké nákupní ceny) v porovnání s pšenicí. To vyvolalo růst výměry na asi 0,5 mil ha v roce 1995. Očekává se mírná produkce semen.

Tab. 4: *Bilance řepky do roku 2000.*

Bilance	1993	1994	2000
Výměra (tis. ha)	348	370	550
Výnosy (t/ha)	1,7	2,0	2,3
Produkce (tis. tun)	594	756	1265
Import (tis. tun)	14	9	5
Export (tis. tun)	34	80	420
Spotřeba (tis. tun)	574	684	850

výnosů: od 29 do 39 t/ha. Do roku 2000 se plánuje další zmenšování výměry, ale výnosy narostou a zvýší se výroba cukru z hektaru. Cukrovku zpracovává 76 cukrovarů a z toho 9 je se zahraničním kapitálem.

Tab. 5: *Bilance cukrovky a cukru do roku 2000.*

Bilance	1993	1994	1995	2000
Výměra (tis. ha)	399	401	380	315
Výnosy cukru (t/ha)	4,89	3,32	3,14	5,24
Produkce cukru (tis. tun)	1951	1329	1610	1650
Import cukru (tis. tun)	13	10	-	84
Export cukru (tis. tun)	74	184	100	134
Spotřeba cukru (tis. tun)	1891	1155	1540	1600

Z olejin se pěstuje téměř výlučně řepka. Před transformací vyráběly státní statky více než 2/3 produkce semen, soukromníci jen 1/3. Nejvíce řepky se pěstovalo v roce 1985

Cukrovka se pěstuje v systému kontraktace. Počet pěstitelů činí asi 270 tis. a střední výměra cukrovky 1,47 ha. Celková výměra vykazuje tendenci snižování (tab. 5, obrázek 3). V minulém pětiletí 1990-95 vystoupilo velké kolísání

Z ostatních plodin se na menší výměře pěstují **luskoviny**. Od roku 1991, ale výměra soustavně roste a činí asi 394 tis. ha. **Vikvovité píceiny** mají kolem 600 tis. ha.

Literatura: Rocznik Statystyczny. GUS 1995, Raporty rynkowe, 1995, Stan i perspektywy rozwoju rolnictwa w Europie Środkowo-Wschodniej. Warszawa 1994